

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ 2008

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

*Συντάκτης: Κων/νος Κωνσταντέλλος,
(Δικηγόρος ειδικευθείς στο Ιδιωτικό Δίκαιο)*

ΕΝΝΟΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Σύμφωνα με τον Εμπορικό Νόμο, εμπορικό δίκαιο είναι το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν τις εμπορικές σχέσεις. Επομένως, το εμπορικό δίκαιο δεν εφαρμόζεται μόνο σε εμπόρους ή μόνο μεταξύ εμπόρων αλλά και σε οποιονδήποτε ιδιώτη προβαίνει σε εμπορικές πράξεις, επειδή, όπως αναφέρεται παραπάνω ρυθμίζει γενικά τις εμπορικές σχέσεις και όχι ειδικά τις σχέσεις μεταξύ εμπόρων. Όπως θα αναφερθεί και στη συνέχεια, είναι δυνατόν κάποιος ιδιώτης να προβαίνει σε εμπορικές πράξεις, χωρίς αναγκαστικά τούτο να τον καθιστά έμπορο.

Το στοιχείο που καθορίζει το εμπορικό δίκαιο είναι η διαμεσολάβηση του εμπόρου στην κυκλοφορία οικονομικών αγαθών, είτε υλικών (πραγμάτων) είτε άυλων (δικαιωμάτων), με σκοπό την επιδίωξη κέρδους από την διαμεσολάβηση αυτή. Αυτή η διαμεσολάβηση είναι που διαφοροποιεί το εμπορικό δίκαιο από το αστικό δίκαιο, γιατί και το αστικό δίκαιο ρυθμίζει και αυτό οικονομικές - περιουσιακές σχέσεις μεταξύ ιδιωτών (ιδίως το ενοχικό και το εμπράγματο δίκαιο), αλλά δεν περιέχει το στοιχείο της διαμεσολάβησης για την επιδίωξη κέρδους.

Επομένως, το εμπορικό δίκαιο είναι ειδικό δίκαιο που ρυθμίζει τον τομέα των εμπορικών συναλλαγών και επικρατεί του αστικού δικαίου όσον αφορά τις εμπορικές συναλλαγές. Για παράδειγμα η αγοραπωλησίες ρυθμίζονται από το αστικό δίκαιο, όταν όμως οι αγοραπωλησίες αυτές αφορούν εμπορικές συναλλαγές, τότε θα εφαρμοσθούν οι ειδικές διατάξεις του εμπορικού δικαίου. Έτσι το αστικό δίκαιο απλά συμπληρώνει τα τυχόν κενά του εμπορικού δικαίου.

Οργανικά, το εμπορικό δίκαιο είναι τμήμα του ιδιωτικού δικαίου.

1. Γενικό Εμπορικό Δίκαιο

1.1. Εμπορικές Πράξεις

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αντικείμενο του εμπορικού δικαίου δεν είναι όλες οι πράξεις οικονομικού περιεχομένου στις οποίες προβαίνει ένα πρόσωπο, αλλά μόνο οι εμπορικές πράξεις. Πως διαπιστώνεται όμως αν μια πράξη είναι εμπορική ή όχι ; Τα θεωρητικά συστήματα σύμφωνα με τα οποία καθορίζεται πότε μια πράξη είναι εμπορική και πότε όχι είναι τα εξής :

A. Αντικειμενικό. Με το αντικειμενικό σύστημα, ο ίδιος ο νόμος παραθέτει τις πράξεις οι οποίες θεωρούνται εμπορικές. Με σύστημα αυτό ως εμπορικές θεωρούνται **μόνο** οι πράξεις που προβλέπονται στον νόμο ως τέτοιες, ενώ όλες οι άλλες που δεν προβλέπονται δεν είναι εμπορικές. Μειονέκτημα του αντικειμενικού συστήματος είναι η δυσκαμψία του, καθώς δεν μπορεί να αναγνωρίσει ως εμπορικές, πράξεις που τυχόν δεν έχουν προβλεφθεί στον νόμο, ακόμα και αν περιέχουν το στοιχείο της διαμεσολάβησης για επιδίωξη κέρδους. Πλεονέκτημα του αντικειμενικού συστήματος είναι η σταθερότητα και η ασφάλεια δικαίου που παρέχει, καθώς οποιοσδήποτε είναι σε θέση να γνωρίζει εκ των προτέρων ποιες πράξεις θεωρούνται ως εμπορικές και ποιες όχι.

B. Υποκειμενικό. Με το υποκειμενικό σύστημα ως εμπορικές χαρακτηρίζονται οι πράξεις που γίνονται αποκλειστικά από έμπορο, όλες οι άλλες πράξεις που δεν γίνονται από εμπόρους δεν θεωρούνται εμπορικές. Μειονέκτημα του υποκειμενικού συστήματος είναι ότι με αυτό δεν ρυθμίζονται, αφού δεν θεωρούνται ως εμπορικές, οι πράξεις άλλων ιδιωτών οι οποίες έχουν καθαρά εμπορικό χαρακτήρα, πλην όμως ο χαρακτήρας αυτός δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εμπορικός με το σύστημα αυτό. Πλεονέκτημα του συστήματος αυτού είναι η ευελιξία που παρέχει, καθώς δεν προκαθορίζει τυπικά ποιες είναι οι εμπορικές πράξεις, αλλά δίνει την δυνατότητα ουσιαστικότερης θεώρησης των εμπορικών πράξεων.

Παραλλαγή του υποκειμενικού συστήματος είναι και το σύστημα της εμπορικής επιχείρησης, με το οποίο θεωρούνται ως εμπορικές οι πράξεις που γίνονται από ειδικά για αυτόν τον σκοπό οργανωμένη επιχείρηση, συστηματικά, με σκοπό το κέρδος (όχι δηλαδή από μεμονωμένα πρόσωπα), δηλαδή από μεγάλες εταιρείες οργανωμένες έτσι ώστε να βγάζουν κέρδος (π.χ. πολυεθνικές)

Στην Ελλάδα (αλλά και στα υπόλοιπα σύγχρονα κράτη) ακολουθείται ένα μικτό σύστημα που περιλαμβάνει στοιχεία τόσο από το αντικειμενικό, όσο και από το υποκειμενικό, δηλαδή **και** ο νόμος περιλαμβάνει «κατάλογο» πράξεων που θεωρούνται σε κάθε περίπτωση ως εμπορικές, αλλά επίσης **και** κάποιες πράξεις θεωρούνται εμπορικές επειδή γίνονται από έμπορο ή εμπορική επιχείρηση για χάρη της εμπορίας τους.

1.2. Διάκριση εμπορικών πράξεων.

Οι εμπορικές πράξεις, ανάλογα με τον λόγο που θεωρούνται ως εμπορικές, διακρίνονται σε πρωτότυπες εμπορικές πράξεις και σε παράγωγες εμπορικές πράξεις. Πρωτότυπες εμπορικές πράξεις είναι όσες πράξεις θεωρούνται ως εμπορικές επειδή περιλαμβάνονται στον νόμο, δηλαδή ο ίδιος ο νόμος αναφέρει ποιες πράξεις είναι εμπορικές **σε κάθε περίπτωση**, ασχέτως αν γίνονται από έμπορο ή όχι (αντικειμενικό σύστημα). Ουσιώδες και κοινό στοιχείο των πράξεων που προβλέπει ο νόμος ως πρωτότυπες εμπορικές είναι η διαμεσολάβηση με σκοπό το κέρδος. Οι πράξεις αυτές θα πρέπει να είναι γνωστές στον πολίτη, καθώς η τέλεσή τους σημαίνει τέλεση εμπορικών πράξεων, γεγονός που έχει διάφορες επιπτώσεις, τις οποίες επίσης θα αναφέρουμε στη συνέχεια.

Παράγωγες εμπορικές πράξεις είναι πράξεις, οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στον νόμο, αλλά παρόλα αυτά θεωρούνται ως εμπορικές είτε επειδή γίνονται από έμπορο για χάρη της εμπορίας του (παράγωγες εξ υποκειμένου εμπορικές πράξεις – υποκειμενικό σύστημα), είτε επειδή συνδέονται στενά με άλλη εμπορική πράξη (παράγωγες εξ αντικειμένου εμπορικές πράξεις).

1.2.1. Πρωτότυπες εμπορικές πράξεις.

Η κύρια πηγή από την οποία προκύπτουν οι πρωτότυπες εμπορικές πράξεις είναι ο Εμπορικός Νόμος (Β.Δ. 1835 περί αρμοδιότητας των εμποροδικείων). Σύμφωνα με τον εμπορικό νόμο, θεωρούνται πάντα ως εμπορικές οι παρακάτω πράξεις :

A. Η αγορά προς μεταπώληση ή μίσθωση προϊόντων γης ή τέχνης.

Όταν ο νόμος αναφέρει «αγορά», εννοεί (με διασταλτική τελεολογική ερμηνεία) την απόκτηση των αγαθών με οποιαδήποτε επαχθή σύμβαση. Δηλαδή ως «αγορά» δεν νοείται μόνο η απόκτηση κάποιου αγαθού με χρηματικό αντάλλαγμα, αλλά οποιαδήποτε απόκτηση κάποιου αγαθού με οποιοδήποτε αντάλλαγμα, ακόμα και αν αυτό δεν είναι χρηματικό. Π.χ. ακόμα και η ανταλλαγή θεωρείται ως «αγορά», καθώς με την ανταλλαγή τα μέρη αποκτούν κάποιο αγαθό παρέχοντας ως αντάλλαγμα άλλο αγαθό. Αντίθετα, η δωρεά ή η γονική παροχή δεν αποτελούν «αγορά» κατά την έννοια του νόμου, αφού για την απόκτηση του αγαθού δεν δίδεται κάποιο αντάλλαγμα, η απόκτηση γίνεται χψαριστικά

Επίσης, για να θεωρείται ως εμπορική η δικαιοπραξία της «αγοράς» θα πρέπει κατά τον χρόνο αυτής να υπάρχει ο σκοπός της μεταγενέστερης μεταπώλησης ή μίσθωσής του αγαθού. Δεν απασχολεί αν, για κάποιον λόγο ο σκοπός αυτός άλλαξε μετά την «αγορά», **κρίσιμο χρονικό σημείο για την ύπαρξη του σκοπού** (επομένως και για τον χαρακτηρισμό της πράξης ως εμπορικής) **είναι ο χρόνος της «αγοράς»**. Αν κατά τον χρόνο αυτής ο σκοπός ήταν η μεταπώληση (ή η εκμίσθωση) τότε η «αγορά» θεωρείται εμπορική πράξη, αν όχι τότε δεν αποτελεί εμπορική πράξη, ακόμα και αν στην συνέχεια άλλαξε ο αρχικώς σκοπός του αγοραστή. Π.χ. Έμπορος αυτοκινήτων αγοράζει ένα αυτοκίνητο για να το πουλήσει αργότερα. Διαπιστώνει όμως

ότι το αυτοκίνητο είναι πολύ καλό και αποφασίζει να το κρατήσει για τον εαυτό του. Η αγορά του αυτοκινήτου είναι εμπορική πράξη γιατί κατά τον χρόνο αυτής υπήρχε ο σκοπός της μεταπώλησης. Αντίθετα, αν κάποιος αγοράσει ένα αυτοκίνητο για τον εαυτό του, αλλά στην συνέχεια αποφασίζει, επειδή π.χ. δεν του αρέσει, να το πουλήσει, η αγορά του αυτοκινήτου δεν αποτελεί εμπορική πράξη, γιατί κατά τον χρόνο αυτής δεν υπήρχε ο σκοπός της μεταπώλησης.

Τέλος, η εμπορική πράξη της «αγοράς προς μεταπώληση» πρέπει να αφορά σε προϊόντα γης ή τέχνης, δηλαδή ακατέργαστα προϊόντα (ξύλο, χόρτο, καρποί κ.ο.κ.- προϊόντα γης) ή προϊόντα κατεργασμένα (π.χ. αυτοκίνητο, ηλεκτρονικός υπολογιστής, ζωγραφικός πίνακας κλπ – προϊόντα τέχνης, προσοχή, όχι μόνο προϊόντα καλλιτεχνίας αλλά προϊόντα οποιασδήποτε τέχνης) δηλαδή σε κάθε περίπτωση **κινητά πράγματα** (ή ακόμα και δικαιώματα με διασταλτική ερμηνεία του νόμου). Η αγορά προς μεταπώληση ακινήτων (δηλαδή διαμερισμάτων, σπιτιών, οικοπέδων, χωραφιών κλπ) **δεν αποτελεί εμπορική πράξη**, καθώς δεν ρυθμίζεται από τον εμπορικό νόμο.

B. Η επιχείρηση χειροτεχνίας. Δηλαδή η επεξεργασία, με αμοιβή, ξένης πρώτης ύλης (ραφείο, βαφείο, πλυντήριο, καθαριστήριο, συνεργείο αυτοκινήτων κ.ο.κ.). Ουσιαστικό στοιχείο της επιχείρησης χειροτεχνίας είναι η ύλη που υπόκειται σε επεξεργασία να μην ανήκει στον τεχνίτη, αλλά αυτός απλά να προσφέρει την υπηρεσία της επεξεργασίας της ύλης αυτής.

Γ. Η επιχείρηση παραγγελίας, δηλαδή η μίσθωση έργου στην οποία το οφειλόμενο έργο είναι η σύναψη σύμβασης με τρίτο στο όνομα του εργολάβου αλλά με έξοδα και ωφέλεια του εργοδότη, έναντι αμοιβής του εργολάβου. Δηλαδή, στην επιχείρηση παραγγελίας, ο παραγγελιοδόχος έχει σαν έργο, για το οποίο αμείβεται εφόσον το φέρει εις πέρας, να συνάπτει συμφωνίες για λογαριασμό άλλων, οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα, τις γνώσεις, τις επαφές, τον χρόνο κλπ για να συνάψουν τις συμφωνίες αυτές. Ο παραγγελιοδόχος δεν συνάπτει τις συμφωνίες στο όνομα των εργοδοτών του (σε αυτή την περίπτωση μπορεί να είναι απλώς πληρεξούσιός τους ή να εκτελεί επιχείρηση πρακτορείας, βλ. παρακάτω), αλλά στο δικό του όνομα. Και η χρηματιστηριακή παραγγελία είναι παραγγελία με την έννοια του εμπορικού νόμου. Άλλες περιπτώσεις παραγγελίας μπορεί να είναι η παραγγελία αγοράς, η παραγγελία μεταφοράς, η παραγγελία δημοσίων θεαμάτων κ.α.

Δ. Η επιχείρηση μετακόμισης, Δηλαδή η μεταφορά προσώπων ή πραγμάτων με αμοιβή. Τα πρόσωπα ή οι ιδιοκτήτες των πραγμάτων που μεταφέρονται δεν έχουν από μόνα τους της δυνατότητα (η δεν το επιθυμούν) της μεταφοράς γι' αυτό και αναθέτουν αυτή στον μεταφορέα. Ο μεταφορέας των προσώπων ή των πραγμάτων δικαιούται αμοιβή για την μεταφορά και παράδοση αυτών στον προορισμό τους, η μεταφορά δεν αυτή είναι η «μετακόμιση» και θεωρείται ως εμπορική πράξη.

Ε. Η επιχείρηση προμήθειας. Δηλαδή η ανάληψη υποχρέωσης παροχής αντικειμένου που θα αποκτηθεί αργότερα. Αυτή η περίπτωση είναι η χρονικά αντίστροφη της αγοράς προς μεταπώληση. Ενώ στην αγορά προς μεταπώληση κάποιος αγοράζει κάτι για να το πουλήσει αργότερα, στην προμήθεια κάποιος «πουλάει» κάτι το οποίο θα αγοράσει αργότερα. Ο προμηθευτής λοιπόν αναλαμβάνει την υποχρέωση να πωλήσει κάτι το οποίο δεν έχει ακόμα στην κατοχή του. Αν τελικά δεν καταφέρει να το αποκτήσει, τότε θα είναι υπεύθυνος απέναντι στον αντισυμβαλλόμενο του.

Στ. Η επιχείρηση πρακτορείας. Δηλαδή η διενέργεια υλικών πράξεων ή δικαιοπραξιών προς τρίτο στο όνομα του εντολέα - πρακτορευόμενου. Στην επιχείρηση πρακτορείας, ο πράκτορας μεσολαβεί και εκτελεί υποχρεώσεις του πρακτορευόμενου προς τρίτους ή συνάπτει συμβάσεις με τρίτους ως πληρεξούσιος του πρακτορευόμενου ή γενικά παρέχει υπηρεσίες προς τον εντολέα - πρακτορευόμενο. Η κύρια διαφορά με την επιχείρηση παραγγελίας είναι ότι ο πράκτορας ενεργεί στο όνομα του πρακτορευόμενου και όχι στο δικό του όνομα. Π.χ. είναι επιχείρηση πρακτορείας η είσπραξη από τον πράκτορα μιας απαίτησης του πρακτορευόμενου εις βάρος ενός τρίτου –οφειλέτη. Επίσης είναι επιχείρηση πρακτορείας και η σύναψη συμφωνίας ενός ταξιδιωτικού πράκτορα για λογαριασμό του πρακτορευόμενου – ταξιδιώτη με αεροπορικές εταιρείες, ξενοδοχεία κλπ.

Ζ. Η επιχείρηση πλειστηρίασης. Δηλαδή η πώληση ξένων κινητών πραγμάτων με ιδιωτικό πλειστηριασμό έναντι αμοιβής. Για κάποιον ιδιώτη είναι εξαιρετικά δύσκολο να διενεργήσει έναν οργανωμένο πλειστηριασμό προκειμένου να πωλήσει κάποιο αντικείμενο. Προς τούτο υπάρχουν ειδικοί οίκοι πλειστηριασμών, οι οποίοι αναλαμβάνουν την πώληση αντικειμένων έναντι αμοιβής.

Η. Η επιχείρηση δημοσίων θεαμάτων. Δηλαδή η παροχή προς το κοινό δημόσιας ψυχαγωγίας από τρίτο (όχι δηλαδή από τον παραγωγό), έναντι αμοιβής. Στην επιχείρηση δημοσίων θεαμάτων, αυτός που ασκεί την επιχείρηση προσφέρει στο κοινό το θέαμα, χωρίς να είναι ο ίδιος που το παράγει. Π.χ. Ένας κινηματογράφος δεν έχει δημιουργήσει τα έργα που προβάλλει. Αντίθετα αν το έργο το προσφέρει ο ίδιος ο παραγωγός του, π.χ. ένας ταχυδακτυλουργός σε ένα πάρτι, τότε δεν πρόκειται για επιχείρηση δημοσίων θεαμάτων αλλά για παροχή ελεύθερων υπηρεσιών ή για μίσθωση έργου.

Θ. Οι κολλυβιστικές εργασίες. Δηλαδή οι έναντι αμοιβής ανταλλαγές νομισμάτων. Π.χ. τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος ενεργούν κολλυβιστικές εργασίες και ως εκ τούτου θεωρείται ότι ενεργούν εμπορικές πράξεις.

Ι. Οι τραπεζικές εργασίες. Δηλαδή η διαμεσολάβηση από τράπεζες στην παροχή οικονομικής πίστης. Κάθε φύλαξη χρημάτων με την νομική μορφή του έντοκου δανείου ή της

αμειβόμενης παρακαταθήκης (νομική μορφή της κατάθεσης χρημάτων σε τράπεζα) αποτελεί τραπεζική εργασία και επομένως εμπορική πράξη.

Ια. Οι μεσιτικές εργασίες. Δηλαδή η μεσολάβηση ή υπόδειξη ευκαιρίας για σύναψη σύμβασης έναντι αμοιβής. Οι μεσίτες ακινήτων θεωρείται ότι εκτελούν εμπορικές πράξεις όταν μεσολαβούν στην αγοραπωλησία ακινήτων. Αντίθετα, όταν οι ίδιοι αγοράζουν κάποιο ακίνητο σε τιμή ευκαιρίας με σκοπό να το μεταπωλήσουν, τούτο δεν θεωρείται ως εμπορική πράξη, αφού όπως ήδη αναφέρθηκε, δεν υπάρχει ως εμπορική πράξη η αγορά προς μεταπώληση ακινήτων.

Ιβ. Οι συναλλαγματικές. Οποιαδήποτε υποχρέωση αναλαμβάνεται λόγω υπογραφής (με οποιαδήποτε ιδιότητα) συναλλαγματικής, γραμματίου σε διαταγή, ή επιταγής, είναι εμπορική υποχρέωση - πράξη. Όπως θα αναφερθεί αργότερα, η υπογραφή σε κάποιο από τα παραπάνω αξιόγραφα γεννάει υποχρεώσεις, η ανάληψη δε υποχρεώσεων από τα αξιόγραφα αυτά αποτελεί εμπορική πράξη εκ του νόμου.

Ιγ. Η διατόπια αποστολή χρημάτων. Δηλαδή η καταβολή χρηματικού ποσού σε τόπο διαφορετικό από αυτόν που βρίσκεται αυτός που έδωσε την εντολή. Αντίθετα, η μετακίνηση αυτούσιου χρήματος (π.χ. με τις χρηματαποστολές) αποτελεί μεταφορά – μετακόμιση.

Πέρα από τις παραπάνω περιπτώσεις πρωτοτύπων εμπορικών πράξεων που προβλέπονται από τον εμπορικό νόμο, υπάρχουν και άλλες πράξεις ή υποθέσεις που θεωρούνται ως πρωτότυπα εμπορικές από άλλα νομοθετήματα, όπως π.χ. οι χρηματιστηριακές συναλλαγές (ν. 3632/1928), οι αξιώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού (Ν. 146/14) ή μπορούν να δημιουργηθούν ακόμα και εθιμικές εμπορικές πράξεις.

Η παραπάνω ρύθμιση των πρωτοτύπων εμπορικών πράξεων από το ΒΔ 1835 είναι περιοριστική, δηλαδή τούτο σημαίνει ότι οι παραπάνω πράξεις δεν αναφέρονται σαν παραδείγματα – κύριες περιπτώσεις, αλλά **μόνο αυτές** αποτελούν εμπορικές πράξεις σύμφωνα με το νομοθέτημα αυτό. Αντίθετα στο θαλάσσιο εμπόριο το ΒΔ 1835 περιλαμβάνει ενδεικτική απαρίθμηση πρωτοτύπων εμπορικών πράξεων, γεγονός που σημαίνει ότι οι πράξεις που αναφέρονται είναι οι κύριες περιπτώσεις, χωρίς να αποκλείεται και η ύπαρξη άλλων πράξεων θαλασσίου εμπορίου, οι οποίες να θεωρούνται εμπορικές ακόμα και αν δεν αναφέρονται στον νόμο. **Πρακτικά, στο θαλάσσιο εμπόριο, οποιαδήποτε πράξη περιέχει το στοιχείο της διαμεσολάβησης έναντι αμοιβής θεωρείται ως πρωτότυπα εμπορική.**

1.2.2. Παράγωγες εμπορικές πράξεις.

Οι παράγωγες εμπορικές πράξεις, σε αντίθεση με τις πρωτότυπες, δεν είναι από μόνες τους εμπορικές πράξεις, δεν θεωρούνται εξ αρχής εμπορικές πράξεις. Οι πράξεις γίνονται εμπορικές για τους παρακάτω λόγους.

A. Παράγωγες εξ υποκειμένου εμπορικές πράξεις.

Σε αυτήν την περίπτωση, μια πράξη γίνεται εμπορική επειδή την πράττει έμπορος για χάρη της εμπορίας του. Έτσι λοιπόν, οποιαδήποτε πράξη μπορεί να χαρακτηριστεί ως εμπορική, μόνο και μόνο επειδή την κάνει έμπορος, αρκεί να είναι για την εμπορία του. Π.χ. η απλή αγορά, που δεν έχει σκοπό την μεταπώληση, όταν δηλαδή κάποιος αγοράζει κάτι για τον εαυτό του, δεν είναι εμπορική πράξη κατ' αρχήν. Αν κάποιος ιδιώτης αγοράσει έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή, η αγορά αυτή δεν αποτελεί εμπορική πράξη, γιατί ο αγοραστής προφανώς δεν έχει σκοπό να μεταπωλήσει τον υπολογιστή που αγόρασε. Αν όμως τον υπολογιστή τον αγόρασε ένας έμπορος για να τον χρησιμοποιήσει στο κατάστημά του, προκειμένου να έχει μηχανογράφηση, πελατολόγιο κλπ, δηλαδή προκειμένου να εξυπηρετήσει την εμπορία του, τότε η αγορά αυτή «γίνεται» εμπορική πράξη, μόνο και μόνο επειδή την έκανε έμπορος για αυτόν τον λόγο. Αντίθετα, αν ο έμπορος αγοράσει τον υπολογιστή για να τον χρησιμοποιήσει για ιδιωτική του χρήση, π.χ. στο σπίτι του, τότε επειδή η αγορά δεν γίνεται για χάρη της εμπορίας του, δεν θεωρείται εμπορική πράξη. Τίθεται το ερώτημα, πως θα γνωρίζουμε κάθε φορά αν κάποια αγορά γίνεται για χάρη της εμπορίας του εμπόρου ή γίνεται για ιδιωτική χρήση; Ο νόμος, προς τούτο θέτει **τεκμήριο εμπορικότητας** των πράξεων του εμπόρου. Αυτό σημαίνει ότι κάθε πράξη που κάνει ένας έμπορος θεωρείται κατ' αρχήν ότι η γίνεται για την εμπορία του, επομένως θεωρείται εμπορική. Αν δεν είναι για χάρη της εμπορίας του, όπως στο παράδειγμα που ο έμπορος αγοράζει τον υπολογιστή για ιδιωτική του χρήση, τότε ο έμπορος οφείλει ο ίδιος να αποδείξει το γεγονός αυτό. Αν το αποδείξει και μόνο τότε, η πράξη δεν θεωρείται εμπορική. Με το τεκμήριο της εμπορικότητας όλες οι πράξεις των εμπόρων θεωρούνται ως εμπορικές **εκτός** αν αποδειχθεί από όποιον έχει έννομο συμφέρον ότι εν τέλει η πράξη του εμπόρου δεν έγινε για χάρη της εμπορίας του αλλά για ιδιωτικούς σκοπούς. Η απόδειξη αυτή μπορεί να είναι πολύ δύσκολη ή και πολύ εύκολη και θα εξαρτάται κάθε φορά από την εμπορική πράξη και το είδος της εμπορίας του εμπόρου. Αν π.χ. κάποιος έμπορος γεωργικών μηχανημάτων αγοράσει έναν γεωργικό ελκυστήρα, θα είναι πολύ δύσκολο να αποδειχθεί ότι τον αγόρασε για ιδιωτική χρήση και όχι για χάρη της εμπορίας του. Αντιθέτως, αν ο παραπάνω έμπορος αγοράσει ένα ζευγάρι παπούτσια, τότε θα είναι σχεδόν αυταπόδεικτο ότι τα αγόρασε για ιδιωτική χρήση και όχι για χάρη της εμπορίας του, ανατρεπομένου του τεκμηρίου εμπορικότητας της συγκεκριμένης πράξης. Αντίθετα αν ο έμπορος είναι έμπορος παπουτσιών, θα ισχύει το αντίθετο. Είναι αυτονόητο ότι το τεκμήριο της εμπορικότητας ισχύει μόνο για τις πράξεις των εμπόρων και όχι για τις πράξεις των ιδιωτών – μη εμπόρων. Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί, ότι στις εταιρείες οι οποίες εκ του νόμου χαρακτηρίζονται ως εμπορικές (Α.Ε., Ε.Π.Ε.) το τεκμήριο

εμπορικότητας των πράξεών τους είναι αμάχητο, δηλαδή δεν είναι δυνατό να αποδειχθεί ότι μια πράξη εμπορικής εκ του νόμου εταιρείας δεν αφορά στην εμπορία της και επομένως δεν είναι εμπορική

Β. Παράγωγες εξ αντικειμένου εμπορικές πράξεις. Σε αυτήν την περίπτωση μια πράξη θεωρείται εμπορική επειδή εξαρτάται από κάποια άλλη εμπορική πράξη. Δηλαδή πράξεις που από μόνες τους δεν είναι εμπορικές, «γίνονται» εμπορικές επειδή έχουν στενή σύνδεση - εξάρτηση με άλλες εμπορικές πράξεις. Π.χ. ένας ιδιώτης, βρίσκει μια ευκαιρία να αγοράσει μια παρτίδα φθηνών επώνυμων ρούχων, τα οποία στη συνέχεια θα μπορέσει να μεταπωλήσει σε πολύ καλή τιμή και προκειμένου να βρει τα χρήματα για να τα αγοράσει και να μην χάσει την ευκαιρία, δανείζεται το ποσό που του χρειάζεται. Η πράξη του δανείου δεν είναι από μόνη της εμπορική πράξη, καθώς δεν προβλέπεται στις πρωτότυπες εμπορικές πράξεις. Επίσης η πράξη του δανείου σε αυτό το παράδειγμα γίνεται από ιδιώτη και όχι από έμπορο, οπότε δεν θεωρείται ως παράγωγη εξ υποκειμένου εμπορική πράξη. Όμως, ο ιδιώτης παίρνει το δάνειο προκειμένου να προβεί σε αγορά πραγμάτων τέχνης προς μεταπώληση. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η αγορά προς μεταπώληση είναι πρωτότυπη εμπορική πράξη. Επομένως, επειδή το δάνειο εξυπηρετεί την πράξη αυτή, δηλαδή την αγορά προς μεταπώληση και επειδή το δάνειο γίνεται για τον λόγο αυτό και μόνο, επειδή λοιπόν εξαρτάται από την εμπορική πράξη, θεωρείται σε αυτήν την περίπτωση και το δάνειο ως εμπορική πράξη (παράγωγη εξ αντικειμένου εμπορική πράξη). Επομένως, σύμφωνα με τα παραπάνω, οι παράγωγες εξ αντικειμένου εμπορικές πράξεις μπορούν να συναρτώνται τόσο με εμπορικές πράξεις εμπόρων όσο και με εμπορικές πράξεις ιδιωτών.

1.3. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να διευκρινίσουμε ποια είναι η σημασία και ποιες είναι οι συνέπειες της εμπορικότητας μιας πράξης. Πιο απλά, τι γίνεται όταν μια πράξη θεωρείται εμπορική:

1. Εφόσον η πράξη που θεωρείται εμπορική γίνεται κατ' επάγγελμα από κάποιον, δηλαδή όχι περιστασιακά, με κάποια ευκαιρία, αλλά συστηματικά, με σκοπό τον βιοπορισμό, τότε **όποιος διενεργεί εμπορικές πράξεις θεωρείται έμπορος.**

2. Εφόσον μια πράξη θεωρείται εμπορική τότε και οι παρεπόμενες πράξεις της θεωρούνται εμπορικές. Παρεπόμενες είναι οι πράξεις που γίνονται για χάρη της εμπορικής πράξης και που εξαρτώνται από αυτήν (παράγωγες εξ αντικειμένου εμπορικές πράξεις, βλ. παραπάνω κεφ. 1.2.2. Β') . Π.χ. κάποιος παίρνει ένα δάνειο για να μπορέσει να αγοράσει εμπορεύματα με σκοπό να τα μεταπωλήσει. Και το δάνειο αποτελεί εμπορική πράξη, όπως αναλύθηκε ανωτέρω. Αν για να εξασφαλίσει το δάνειο, βάλει κάποιο ενέχυρο, τότε και η σύσταση του ενεχύρου αποτελεί εμπορική πράξη και αυτό γιατί : Επειδή η αγορά προς μεταπώληση είναι αντικειμενικά εμπορική πράξη, καθιστά εμπορική πράξη και το δάνειο που έγινε για να την εξυπηρετήσει (παράγωγη εξ αντικειμένου εμπορική πράξη). Από την στιγμή που το δάνειο

θεωρείται πλέον ως εμπορική πράξη τότε με την σειρά του καθιστά εμπορική πράξη και την σύσταση ενεχύρου που έγινε για να εξυπηρετήσει το δάνειο (επίσης παράγωγη εξ αντικειμένου εμπορική πράξη) !

3. Για τις εμπορικές πράξεις εφαρμόζεται η εμπορική νομοθεσία, ενώ για τις μη εμπορικές πράξεις εφαρμόζεται το γενικό δίκαιο (κυρίως το αστικό δίκαιο). Ιδιαίτερη σημασία έχει ότι οι εμπορικές πράξεις και σχέσεις προστατεύονται με τις διατάξεις περί αθέμιτου ανταγωνισμού, ενώ οι απλές πράξεις (μη εμπορικές) δεν προστατεύονται με τις διατάξεις του αθέμιτου ανταγωνισμού.

4. Στις απλές συναλλαγές, που δεν αφορούν σε εμπορικές πράξεις, η απόδειξη με μάρτυρες επιτρέπεται για συμφωνίες μέχρι του ποσού των 5.900 Ευρώ. Αν δηλαδή ο Α έχει κάνει με τον Β μια συμφωνία να αγοράσει ένα αντικείμενο αξίας π.χ. 6.000 Ευρώ και ο Α δεν έχει φροντίσει να υπογράψει κάποιο αποδεικτικό έγγραφο ή αν έχει χάσει το έγγραφο, δεν θα είναι δυνατό σε αυτόν, εκ του νόμου, να αποδείξει την συμφωνία αυτή στο δικαστήριο με κάποιον μάρτυρα. Ακόμα και αν ο μάρτυρας πει ενώπιον του δικαστηρίου ότι η συμφωνία αυτή έγινε, το δικαστήριο, εφόσον πρόκειται για συμφωνία μεγαλύτερη των 5.900 Ευρώ, δεν θα λάβει υπόψη του την κατάθεση του μάρτυρα για την συμφωνία αυτή. Για συναλλαγές που αφορούν σε εμπορικές πράξεις (εμπορικές συναλλαγές) μπορεί να επιτραπεί από το δικαστήριο απόδειξη με μάρτυρες και για ποσό μεγαλύτερο των 5.900 Ευρώ, δηλαδή στο παραπάνω παράδειγμα αν η αγορά ήταν εμπορική πράξη, τότε το δικαστήριο θα λάβει υπόψη του την κατάθεση του μάρτυρα.

5. Σε ορισμένες εμπορικές διαφορές και συγκεκριμένα στις αξιώσεις από πιστωτικούς τίτλους (συναλλαγματικές, γραμμάτια, επιταγές) υπάρχει η σύντομη διαδικασία της εκδόσεως διαταγής πληρωμής. Με τη διαδικασία αυτή, μπορεί να επιταχυνθεί σε μεγάλο βαθμό η αξίωση απαιτήσεων, αφού οι διαταγές πληρωμής εκδίδονται σε σχετικά σύντομο διάστημα (στην Αθήνα εκδίδονται σε διάστημα δύο περιόδου εβδομάδων, στην επαρχία και συντομότερα), σε αντίθεση με την έγερση αγωγής, η οποία μέχρι να εκδικαστεί και να εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση επ' αυτής (είναι πολύ πιθανό ότι θα υπάρξουν και εφέσεις), μπορεί να μεσολαβήσουν και δύο και τρία χρόνια (υπάρχουν υποθέσεις που έχουν κρατήσει και πολύ περισσότερο).

6. Το δικαστήριο μπορεί ή υποχρεούται σε ορισμένες εμπορικές διαφορές να κηρύξει προσωρινά εκτελεστή την απόφαση που εκδίδει. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι μόλις βγει η απόφαση μπορεί να εκτελεστεί αμέσως, χωρίς αυτός που κέρδισε να χρειάζεται να περιμένει να εκδικαστεί τυχόν έφεση του αντιδίκου του, όπως θα γινόταν σε άλλες περιστάσεις.

7. Υπάρχουν και άλλες ειδικότερες διατάξεις για τις εμπορικές πράξεις, όπως π.χ. το χαμηλότερο τέλος χαρτοσήμου στο οποίο υπάγονται πολλές εμπορικές πράξεις κ.α.

1.4. ΕΜΠΟΡΟΙ

1.4.1.Απόκτηση και απώλεια εμπορικής ιδιότητας.

Ο έμπορος αποκτά την εμπορική του ιδιότητα με δύο τρόπους :

A. Με το ουσιαστικό κριτήριο : Ιδιώτης αποκτά την εμπορική ιδιότητα εφόσον ενεργεί εμπορικές πράξεις κατά σύνηθες επάγγελμα, με σκοπό τον βιοπορισμό. Όταν δηλαδή κάποιος ενεργεί εμπορικές πράξεις συστηματικά και κερδίζει από αυτές (ή και από αυτές) τα προς το ζην τότε αυτομάτως, χωρίς να χρειάζεται κάτι άλλο, θεωρείται έμπορος. Ακόμα και αν έχει άλλο επάγγελμα, αλλά παρόλα αυτά κάνει εμπορικές πράξεις κατά σύνηθες επάγγελμα **και πάλι θεωρείται έμπορος**. Αν σταματήσει κάποιος να κάνει εμπορικές πράξεις ή αν γίνει ανίκανος να κάνει τέτοιες πράξεις, τότε παύει να θεωρείται έμπορος. Άρα με βάση το κριτήριο αυτό είναι θέμα αποδείξεως πότε κάποιος κάνει εμπορικές πράξεις και με τι τρόπο, για να διαπιστωθεί αν θεωρείται έμπορος ή όχι. Οι εμπορικές πράξεις τις οποίες διενεργεί κάποιος κατ' επάγγελμα δεν είναι αναγκαίο να είναι ομοειδής (π.χ. να εμπορεύεται συνεχώς τα ίδια αντικείμενα) προκειμένου να χαρακτηριστεί κάποιος ως έμπορος. Αρκεί να εκτελεί γενικά εμπορικές πράξεις. Επίσης δεν είναι απαραίτητο να ασκείται στον ίδιο τόπο.

Απαραίτητο στοιχείο για τον χαρακτηρισμό κάποιου ως εμπόρου με το ουσιαστικό κριτήριο είναι οι εμπορικές πράξεις που εκτελεί κατά σύνηθες επάγγελμα να έχουν σκοπό τον βιοπορισμό, δηλαδή το πρόσωπο να προσπαθεί να αποκομίσει κέρδος από αυτές (έστω και αν τελικά δεν το πετύχει). Εμπορικές πράξεις οι οποίες εκ φύσεως δεν είναι δυνατό να αποκομίσουν κέρδος, όπως π.χ. η υπογραφή συναλλαγματικών, επιταγών, γραμματίων, δεν καθιστούν κάποιον έμπορο όσο συχνά και αν τις διενεργεί. Έτσι, για παράδειγμα, εάν κάποιος υπογράφει συνέχεια συναλλαγματικές, δεν καθίσταται έμπορος με το ουσιαστικό κριτήριο, αφού η υπογραφή συναλλαγματικής, αν και αποτελεί εμπορική πράξη, αποφέρει μόνο υποχρεώσεις και δεν μπορεί να αποφέρει κέρδος !

B. Με το τυπικό κριτήριο : Με το τυπικό κριτήριο κάποιος θεωρείται έμπορος τηρώντας τις απαραίτητες προϋποθέσεις του νόμου. Έτσι οι Ανώνυμες Εταιρείες, οι Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης, οι Συνεταιρισμοί, οι Χρηματιστές του Χ.Α. πάντοτε θεωρούνται έμποροι, ακόμα και αν στην πραγματικότητα δεν ασκούν εμπορία και δεν κάνουν εμπορικές πράξεις. Η εμπορική ιδιότητα που αποκτήθηκε με αυτό το κριτήριο χάνεται με την λύση των νομικών προσώπων ή με την ανάκληση του διορισμού των φυσικών προσώπων.

Τέλος, αν και δεν προβλέπεται από τον νόμο ρητά, έχει πάντως κριθεί ότι οι ομόρρυθμοι εταίροι σε ομόρρυθμες ή ετερόρρυθμες εταιρείες αποκτούν την εμπορική ιδιότητα με τη συμμετοχή τους στις εταιρείες αυτές, εφόσον οι εταιρείες ασκούν εμπορική δραστηριότητα. Η κρίση αυτή δεν βασίζεται στο τυπικό κριτήριο αλλά στο ουσιαστικό, αφού θεωρείται ότι ο ομόρρυθμος εταίρος σε Ο.Ε. ή σε Ε.Ε. έχει σαν επάγγελμα την διενέργεια εμπορικών πράξεων δια μέσω της εταιρείας, για τις οποίες πράξεις ευθύνεται και προσωπικά άλλωστε (βλ. παρακάτω, στο κεφάλαιο περί

προσωπικών εταιρειών). Αντίθετα οι εταίροι Ανωνύμων Εταιρειών και Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης δεν θεωρούνται ως έμποροι λόγω της συμμετοχής τους στις εταιρείες αυτές, παρότι οι ίδιες οι εταιρείες είναι πάντοτε εμπορικές με το τυπικό κριτήριο !

Σύνοψη : Αν κάποιος έχει σαν συνηθισμένο επάγγελμα την εμπορία θεωρείται έμπορος ακόμα και αν δεν έχει τηρήσει τις τυπικές προϋποθέσεις του νόμου. Από την άλλη αν τηρηθούν οι προϋποθέσεις του νόμου για την άσκηση εμπορίας π.χ. ίδρυση μιας Α.Ε. τότε η Α.Ε. θεωρείται έμπορος ακόμα και αν δεν ενήργησε ποτέ έστω και μια εμπορική πράξη.

1.4.2. Από την εμπορική ιδιότητα (δηλαδή το να **είναι** κάποιος έμπορος) πρέπει να διακρίνεται η εμπορική ικανότητα (δηλαδή το να **μπορεί να γίνει** κάποιος έμπορος). Κατ' αρχήν δεν μπορούν να γίνουν όλοι έμποροι. Αναφέρθηκε παραπάνω ότι για να θεωρείται κάποιος έμπορος πρέπει να ενεργεί εμπορικές πράξεις ή να τηρήσει κάποιες νόμιμες προϋποθέσεις. Αν όμως κάποιος είναι ανίκανος για δικαιοπραξία τότε δεν μπορεί φυσικά να κάνει εμπορικές δικαιοπραξίες, ούτε να τηρήσει τις νόμιμες προϋποθέσεις, αφού και αυτές προϋποθέτουν ικανότητα για δικαιοπραξία. **Επομένως οι ανίκανοι για δικαιοπραξία είναι ανίκανοι να αποκτήσουν την εμπορική ιδιότητα, άρα δεν έχουν εμπορική ικανότητα.**

Επιπλέον, ακόμα και ορισμένοι που έχουν ικανότητα για δικαιοπραξία, επομένως και ικανότητα για διενέργεια εμπορικών πράξεων, δεν έχουν εμπορική ικανότητα, δεν μπορούν δηλαδή να γίνουν έμποροι. **Αυτή είναι η περίπτωση προσώπων όπου ήταν έμποροι αλλά πτώχευσαν και έτσι το δίκαιο δεν τους επιτρέπει για ορισμένο χρόνο, μέχρι την αποκατάστασή του, να ξαναγίνουν έμποροι.** Τυχόν πράξεις που θα κάνουν αυτοί θα θεωρηθούν εμπορικές αλλά δεν μπορούν να τους (ξανα)δώσουν την ιδιότητα του εμπόρου γιατί το απαγορεύει ο νόμος.

1.4.3. Από την εμπορική ικανότητα (δηλαδή να **μπορεί να γίνει** κάποιος έμπορος) επίσης πρέπει να διακρίνεται το ασυμβίβαστο (δηλαδή να **απαγορεύεται από τον νόμο** να γίνει κάποιος έμπορος). Σε ορισμένες κατηγορίες προσώπων απαγορεύεται από το νόμο να γίνουν έμποροι. Η ιδιότητα του εμπόρου είναι ασυμβίβαστη για δημόσιους και δημοτικούς υπαλλήλους. Ασυμβίβαστο επίσης υφίσταται για τους βουλευτές της ελληνικής επικράτειας, τους δικηγόρους, τους δικαστικούς υπαλλήλους, τους ιατρούς, τους συμβολαιογράφους, τους ιερωμένους, τους εκτελωνιστές και άλλες κατηγορίες ιδιαίτερα ελευθέρων επαγγελματιών . Επίσης με διάφορες διατάξεις υφίστανται και ειδικές απαγορεύσεις, για ορισμένα είδη εμπορίας (όπως π.χ. ασυμβίβαστο προπονητή αθλητών και εμπόρου ενισχυτικών ουσιών).

Παρόλα αυτά, αν οι παραπάνω κάνουν εμπορικές πράξεις κατά σύνηθες επάγγελμα τότε **θεωρούνται έμποροι** και εφαρμόζονται κανονικά οι συνέπειες της εμπορικής τους ιδιότητας, μόνο που επειδή έχουν γίνει έμποροι παρά την απαγόρευση του νόμου θα υποστούν τις πειθαρχικές και

ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ. **Με απλά λόγια το ασυμβίβαστο δεν αποτελεί λόγο εμπορικής ανικανότητας.**